

PERFORMANS DERECELENDİRME BİLDİRİMİNİN GETİRDİKLERİ

ERKAN YETKİNER
E. Baş Hesap Uzmanı, YMM

I- Performans Derecelendirme Bildiriminin Mükelleflerden İstenme Amacı Nedir ?

28.02.2004 tarih ve 25387 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 329 sayılı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile 213 Sayılı Vergi Usul Kanununun 149 ve mükerrer 257 inci maddelerinin Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye dayanılarak, ticari, zirai ve mesleki kazançları dolayısıyla gerçek usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellefleri ile kurumlar vergisi mükellefleri için, “**Performans Derecelendirme Bildirimi**” verme zorunluluğu getirilmiştir. Buna karşın 249 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile getirilen “Bilanço Esasına Göre Defter Tutan Mükellefler İçin Yıllık Faaliyet Bildirim Formu (A Formu)” düzenleme zorunluluğu kaldırılmıştır. Performans Derecelendirme Bildiriminin mükellefler tarafından verilme amacı sözkonusu tebliğde “*Mükelleflerin vergiye uyumunun sağlanması temel amacına yönelik olarak, mükellefleri daha yakından takip etmek; performanslarını dönemler ve sektörler itibarıyla izlemek, mukayese etmek ve derecelendirilmesini sağlamak*” ve bu bildirimde yer alan bilgilerin incelemeye seçilecek mükelleflerin belirlenmesinde esas alınmasıdır.

II- Performans Derecelendirme Bildirimini Kimler Vermekle Yükümlüdür ?

Performans Derecelendirme Bildirimi ticari, zirai ve mesleki kazançları dolayısıyla gerçek usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellefleri ile kurumlar vergisi mükellefleri tarafından verilecektir. Kolektif ve adi komandit şirketler ile adi ortaklıklara ilişkin bildirim ise, tüm ortaklar tarafından bağlı oldukları vergi dairelerine verilecektir.

III- Performans Derecelendirme Bildiriminin Verilme Zamanı Nedir ?

Bildirim, 2003 yılı gelirlerinin beyanından itibaren başlamak üzere; Her Yıl gelir ve kurumlar vergisi beyannameleri ile birlikte, beyannamelerin verilme süreleri içinde, bağlı bulunulan vergi dairesine verilecektir. Bilindiği üzere, gelir vergisi mükellefleri bir takvim yılına ait beyannameyi izleyen yılın Mart ayının 15. günü akşamına kadar, gelirin sadece basit usulde tespit edilen ticari kazançlardan ibaret olması halinde ise izleyen yılın şubat ayının 15. günü akşamına kadar vermek mecburiyetindedirler.

IV- Performans Derecelendirme Bildiriminde Mükellef Tarafından Ne Tür Bilgiler Bildirilecektir ?

Mükellef ile ilgili bilgilerden mükellefin adı, soyadı, unvanı, (Kurumlar vergisi mükellefleri için) vergi dairesi, vergi kimlik numarası, faaliyet kodu ve adı ile faaliyette bulunulan süreye ilişkin bilgiler doldurulacaktır. Onay bilgileri doldurulduktan sonra performans verileri doldurulacaktır. Sözkonusu bilgiler eğer varsa mükellefin 3568 Sayılı Kanuna istinaden yetki almış serbest muhasebecisi, serbest muhasebeci mali müşaviri veya yeminli mali müşaviri tarafından da Adı- Soyadı, Vergi Kimlik Numarası, Sicil Numarası yazılarak imzalanacaktır.

Faaliyet kodu ve adı bölümüne, yapılan işin niteliğine uygun olarak, www.gelirler.gov.tr İnternet sitesinde yayımlanan listelerden tespit edilecek faaliyet kodu ve adı yazılacaktır. Birden fazla alanda faaliyette bulunan mükellefler, cirosu en yüksek olan faaliyetin kodu ve adını bildirecektir. Faaliyet adı ve kod numarasının mükellefler tarafından yanlış girilmesi halinde Maliye Bakanlığı’nın bu yanlışlığı tespit edecek herhangi bir veri tabanı bulunmamaktadır. Bu nedenle sözkonusu bildirim mükellefler tarafından doğru hazırlanacağı varsayımı ile Performans Derecelendirmesi yapılacaktır. Bu durum mükellefler aleyhine olduğu kadar lehine de sonuçlar yaratabilecektir.

Maliye Bakanlığı Performans Derecelendirme Bildirimi için aşağıda yer alan bilgilerin mükellefler tarafından hazırlanmasını istemektedir.

Bilanço Esasına Göre	İşletme Hesabı Esasına Göre
Serbest Meslek Kazanç	
Defter Tutanlar (TL)	Defter Tutanlar (TL)
<u>Defteri Tutanlar (TL)</u>	<u>A-NET SATIŞLAR</u>
GELİR	A-GAYRİSAFİ HASILAT
B-SATIŞLARIN MALİYETİ	B-GİDER
C-FAALİYET GİDERLERİ	B-İNDİRİLECEK GİDERLER
D-FAALİYET KARI/ (ZARARI)(A-(B+C))	C-FARK (kar veya zarar) (A-B)
E-FİNANSMAN GİDERLERİ	C-(KAR VEYA ZARAR) (A-B)
F-AMORTİSMAN GİDERLERİ	D-FİNANSMAN GİDERLERİ
G-FAVÖK (D+E+F)	D-FİNANSMAN GİDERLERİ
	E-AMORTİSMAN GİDERLERİ
	F-FAVÖK (C+D+E)
	F-FAVÖK (C+D+E)
(zarar oluşması halinde D eksi olarak (zarar oluşması halinde C eksi olarak (zarar oluşması halinde C eksi olarak	

dikkate alınacaktır.)

H-FAVÖK ORANI (G/A)

İ-DÖNEM KARI VEYA ZARARI
(VERGİ ÖNCESİ TİCARİ KAR)

dikkate alınacaktır.) dikkate alınacaktır.)

G-FAVÖK ORANI (F/A)

G-FAVÖK ORANI (F/A)

V- Performans Derecelendirme Bildiriminde Yer Alan FAVÖK Oranı'nın Anlamı Nedir ?

Favök Oranı (EBİT ; Earning Before Interest and Tax) kısaca Vergi ve Faiz Öncesi Kazanç olarak tanımlanmaktadır.

Favök Oranı = $\frac{\text{Faaliyet Karı} + \text{Finansman Gideri} + \text{Amortisman Gideri}}{\text{Net Satışlar}}$

Üretim yapan bir mükellef için Favök oranını aşağıdaki gibi detaylandırabiliriz.

Faaliyet Karı= Satışlar - SMM

SMM=Dönembaşı stoklar+ Üretilen Malın Maliyeti-Dönemsonu stoklar

Üretilen Malın Maliyeti= Hammadde + İşçilik + GüG + Amortisman + Finansman Gideri

Favök Oranı = $\frac{\text{Satışlar} - \text{Dönembaşı stoklar} - (\text{Hammadde} + \text{İşçilik} + \text{GüG} + \text{Amortisman} + \text{Finansman Gideri}) + \text{Dönemsonu stoklar} + \text{Finansman Gideri} + \text{Amortisman Gideri}}{\text{Net Satışlar}}$

Finansman Gideri ve Amortisman Gideri hem artı ve eksi nitelikte olduğu için denkleminizde etkisi bulunmayacaktır. Sonuç olarak;

Favök Oranı = $\frac{\text{Satışlar} - \text{Hammadde} - \text{İşçilik} - \text{GüG} - \text{Dönembaşı Stoklar} + \text{Dönemsonu stoklar}}{\text{Net Satışlar}}$

Net Satışlar

Olarak formüleleştirilecektir. Görüleceği üzere Favök oranının hesaplanmasında finansman ve amortisman giderleri dikkate alınmamakta, firmanın esas faaliyeti ile ilgili olarak elde ettiği kar dikkate alınmaktadır. Hesaplanan bu karın net satışlara bölünmesi ile de Favök oranı tespit edilmektedir.

VI- FAVÖK Oranı Maliye Bakanlığı Tarafından Nasıl Kullanılacaktır ?

Gelirler genel müdürlüğü tarafından her bir sektör için belirlenecek Favök oran aralıklarına göre mükellefler derecelendirilecektir. (A,B,C,D). Bu derecelendirme, Risksiz mükellefler, Az Riskli mükellefler, Riskli mükellefler ve çok Riskli Mükellefler olarak yapılacaktır. Mükelleflerin beyanları, geçmiş yıl karlılıkları vs dikkate alınarak mükellefler derecelendirilecektir. Mükelleflere buldukları sektör içerisinde almış oldukları dereceler bildirilecektir. Derecesi düşük olan mükellefler incelenecek mükellefler listesinde yer alacak, kendilerine bu durum bildirildikten sonra, takip eden yılda bir üst dereceye geçebilecek kadar beyanlarını artıranlar incelenecek mükellef statüsünden çıkarılacak, ancak yine bir sonraki yıl performanslarına bakılarak durumları değerlendirilecektir. Beyanlarını bir üst dereceye geçebilecek kadar arttırmayanlar ise incelenecek mükellef statüsünde kalmaya devam edecek, **istenilmesi halinde** de bu mükellefler incelemeye seçilecektir. Çünkü düşük dereceye giren ve incelenecek mükellefler listesinde yer alan mükelleflerin tamamının incelenmesi şu andaki inceleme elemanı sayısı ve iş yüküne göre mümkün değildir. Bu nedenle incelenecek mükelleflerden bir kısmı incelemeye sevk edilebilecektir. Performans Derecelendirme Bildirimi ile temel amaç mükelleflerin daha fazla beyan etmesini sağlamaktır.

VII- Performans Derecelendirme Bildiriminde Bulunmamanın veya Eksik/ Yanlış Bulunmanın Cezai Sonuçları Nelerdir?

329 sayılı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile verme zorunluluğu getirilen Performans Derecelendirme Bildiriminin, belirlenen sürelerde vermeyenler hakkında; Vergi Usul Kanununun mükerrer 355 inci maddesi uyarınca, mükellefiyet durumlarına göre, (2004 yılında) 250 milyon lira ile 1 milyar 70 milyon lira arasında değişen tutarlarda özel usulsüzlük cezası kesilecektir. Bu cezalara rağmen yükümlülüklerini yerine getirmeyenler hakkında özel usulsüzlük cezaları bir kat artırılarak uygulanacaktır. Eksik veya yanıltıcı olarak düzenleyenler hakkında ise Vergi Usul Kanununun 352/II-7 nci maddesi uyarınca ikinci derece usulsüzlük cezası kesilecektir. (2004 yılı için Mükellefiyet durumuna göre 2.5 Milyon ile 35 milyon TL arasında). Görüleceği üzere eksik veya yanlış bildirim yapılması halinde uygulanacak cezai tutarlar oldukça düşüktür. Ayrıca sözkonusu bilgilerin mükellefler tarafından yanlış veya eksik verilmesi halinde Maliye Bakanlığı'nın sözkonusu bilgilerin eksik veya yanlış olduğunu tespit etmesi oldukça zordur. Çünkü mükelleflerin verdikleri bu bilgileri doğrulamaya ilişkin Maliye Bakanlığı'nın uygun bir veri tabanı bulunmamaktadır. Ancak bildirimde bulunmayan mükelleflerin öncelikli olarak incelemeye sevk edilmesi mümkündür. Yanlış veya eksik bildirim imzalayan SM, SMMM veya YMM'lerin sorumluluğuna ilişkin olarak Beyannameleri imzalayan veya tasdik eden meslek mensuplarının sözkonusu bildirimde yer alan bilgilerin doğruluğundan da sorumlu olacakları tabii olduğuna dair bir açıklama mevcuttur. Ancak, bildirim eksik veya yanlış yapılması halinde SM, SMMM veya YMM'ler açısından cezai sorumluluğa ilişkin herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Genel olarak, bildirim imzalayan SM, SMMM veya YMM'lerin bildirimlerin eksik veya yanlış verilmesi nedeniyle V.U.K'nun 352. maddesi uyarınca mükellef adına kesilecek II. derece usulsüzlük cezasının ödenmesinden sorumlu olduklarını düşünmekteyiz.

VIII- Performans Derecelendirme Bildiriminde Yer Alan Bilgileri Maliye Bakanlığı'nın Doğrultması Mümkün müdür ?

Bilindiği üzere, her sektörde kayıtlı mükelleflerin bir kısmı kayıt dışı faaliyette de bulunmaktadır. Bu çerçevede mükelleflerden faaliyetlerine ilişkin herhangi bir bilgi istenmesi halinde, sektörde yer alan mükelleflerin tamamı yasal defterlerinde kayıtlı olan bilgileri vereceklerdir. Gelirler genel müdürlüğü'nde Mükelleflerin K.D.V, gelir ve kurumlar vergisi beyanı gibi bazı bilgiler mevcut olmakla birlikte, Bilanço, Gelir Tablosu, İşletme Hesap Özeti'ne ilişkin herhangi bir veri tabanı bulunmamaktadır. Bu nedenle mükellefler hakkında sınırlı bilgilere dayanarak mükellefleri performanslarına göre değerlendirmenin sakıncalı olacağını düşünmekteyiz. Ayrıca sözkonusu verilen bilgilerin doğru olup olmadığı istatistiksel yöntem ile test edilememektedir. Sonuç olarak mükellefler hakkında toplanan tüm bilgilerin çapraz kontrolü ile sözkonusu bildirimde yer alan bilgilerin kullanılmasının anlamlı olacağını düşünmekteyiz.

IX- Performans Derecelendirme Bildiriminin Zayıf Yönleri Nelerdir ?

1- Performans Derecelendirme Bildirimindeki faaliyete ilişkin bilgilerin tamamı BEYAN esasına göre alınmaktadır. Bu bilgilerin doğruluğu şimdilik herhangi bir veri tabanı ile karşılaştırılıp doğrulanamamaktadır. Ancak, yapılan diğer çalışmalarla birlikte önümüzdeki yıllarda sözkonusu bilgilerin kontrol edilmesi mümkün olabilecektir.

2- Mükelleflerin Performans Derecelendirme Bildirimindeki bilgileri doğru ve eksiksiz bildirilmesini sağlamaya yönelik cezai yaptırımlar oldukça zayıf ve yetersizdir.

3- Mükelleflerin Performans Derecelendirme Bildirimine faaliyette buldukların sektör kodunu yanlış yazmaları halinde bu bilgilerin doğruluğunun test edilmesi mümkün değildir. Bu durum mükellef lehine olduğu kadar aleyhine de sonuçlar doğurabilecektir.

4- Performans Derecelendirme Bildirimi çerçevesinde çok riskli mükellefler kategorisine giren ve incelenecek mükellefler listesinde yer alan mükelleflerin herhangi bir şekilde incelemeye alınmaması halinde, sözkonusu bildirim ve derecelendirme mükellef nezdinde anlamını yitirecektir. Konuyu bir örnekle açıklamak gerekirse; 2002 tarihi itibarıyla Türkiye'de faaliyette bulunan kurumlar vergisi mükellef sayısı (kaynak:www.gelirler.gov.tr) 585.981 dir. İyimser bir tahminle 585.981 mükellefin % 10'nun çok riskli mükellefler kategorisine girmesi halinde , yaklaşık 59.000 mükellefin incelenmeye alınması gerekmektedir. Ancak 59.000 mükellefin yapılan uyarılara istinaden yine iyimser tahminle yarısının beyanlarını artırması ve çok riskli mükellefler kategorisinden riskli mükellefler kategorisine geçmeleri halinde bile kalan 30.000 mükellefin fiilen incelenmesi hem inceleme elemanlarının iş yoğunluğu hem de sayıları itibarı ile mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla çok riskli mükellefler kategorisine giren mükelleflerin herhangi bir nedenle incelenmemesi halinde, Performans Derecelendirme Bildirimi mükellef gözünde etkinliğini kaybedecektir. (Not: Hesaplarımıza gelir vergisi mükellefleri dahil değildir.)

X- Sonuç:

329 sayılı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile ticari, zirai ve mesleki kazançları dolayısıyla gerçek usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellefleri ile kurumlar vergisi mükelleflerinin *vergiye uyumunun sağlanması temel amacına yönelik olarak, mükellefleri daha yakından takip etmek; performanslarını dönemler ve sektörler itibarıyla izlemek, mukayese etmek ve derecelendirilmesini sağlamak ve bu bildirimde yer alan bilgilerin incelemeye seçilecek mükelleflerin belirlenmesinde esas alınmak* üzere Performans Derecelendirme Bildirimi verme zorunluluğu getirilmiştir. Performans Derecelendirme Bildiriminin birincil amacı mükelleflerin daha fazla beyan etmesini sağlamaktır. İkincil amacı ise incelemeye seçilecek mükelleflerin sektörler itibarı ile saptanmasıdır. Yazımızın önceki bölümlerinde de belirttiğimiz üzere, Performans Derecelendirme Bildiriminin beyana dayanması, cezai müeyyidelerinin caydırıcı nitelikte olmaması ve bildirimde yer alan bilgilerin çapraz olarak başka bilgiler ile kontrol edilememesi sözkonusu bildirim zayıf yönünü oluşturmaktadır.